

Vilh. Pedersen 1820—1859. Selvportræt fra hans 26de Aar.
Efter Maleriet tegnet af Sønnen Maleren Thorolf Pedersen.

VILH. PEDERSEN — CARL B. LORCK

DE FØRSTE DANSKE ILLUSTRATIONER TIL
H. C. ANDERSENS EVENTYR OG HISTORIER

AF F. HENDRIKSEN

VILH. PEDERSEN er i sit og Digterens Fædreland anset som den eneste rette Illustrator af H. C. Andersens Eventyr. Og dog véd vi, at *Lorenz Frølich* som syttenaarig Kunstner i 1837 har tegnet en Serie Billeder til »Den lille Havfrue«, da

dette Eventyr for første Gang tryktes i de yderst beskedne, smaa Hæfter, hvori Forlæggeren C. A. Reitzel udsendte Andersens første Eventyr. Til en Begyndelse drømte ialfald Digteren selv ikke om, at disse hans Værker var Grundlag for en varig og stigende Berømmelse, thi Andersen skriver, i stor Beskedenhed og indøvet i Modgang, et Forord »Til de ældre Læsere«, som han slutter saaledes: »Med dette tredie Hæfte vil Eventyrene udgjøre et lille Bind; om dette bliver det eneste, beroer paa det Indtryk, jeg seer Samlingen gjør paa Publicum. — I et lille Fædreland bliver altid Digteren en fattig Mand; Æren er derfor den Guldfugl, han især maa gribe efter. Det vil vise sig, om jeg fanger den, ved at fortælle Eventyr.«

Der fandtes altsaa en Læser — den purunge Frølich — hvem Eventyret om Havfruen vakte til Opmærksomhed og Lyst til Samarbejde; og han, som i Kjøbenhavns snævrere Intelligens var kjendt som et Vidunderbarn i Kunstens Verden, fik sine smaa Tegninger omtalte; endog selve Digteren fik disse at se. — Mange Aar efter, da Frølich i 1866 er gaet ind paa at fortsætte og afslutte Vilh. Pedersens Arbejde som Illustrator af Eventyrene, skriver Andersen 1868 til Frølich i Paris: »... da De tegnede de smaa yndige Billeder til den lille Havfrue, Billeder som aldrig kom ud i Publikum, ... var det mit inderligste Ønske, at De, just De vilde faa Lyst til at illustrere Eventyrene ...« (Se Bogen: Lorenz Frølich 1820-1920, S. 35 og 327.) — Senere, da Frølich i 1844 var hjemme efter sin første store Udenlandsrejse, gjorde han sin udmærkede Radering som et Indledningsbillede til »Hyldemo'er«, der i 1845 fremkom i P. L. Møller's »Gæa«. — Omtrent samtidig tegnede P. C. Skovgaard sex farve-

lagte Smaabilleder til nogle Eventyr i de første smaa Hæfter og forærede Bogen til Olympia Freund — den afdøde Billedhugger H. E. Freunds lille Datter (Kunstmuseets Aarsskrift 1920). Skovgaard udtalte Ønsket om, at *Job. Th. Lundbye* vilde forøge Billedrækken, naar han vendte hjem fra Rom. Dette skete ikke; men Lundbye havde alt tidligere tegnet en Vignet til »Storkene«, og en af hans første Tegninger, som Flinch skar i Træ, inspirerede Andersen til Historien »Den lille Pige med Svovlstikkerne«, som 1845 kom frem i »Flinchs Almanak«. Der er saaledes berømmelige Forgængere for Vilh. Pedersen.

Andersens Eventyr var tidligt værdsat i Tyskland, som det vil ses af efterfølgende Fortegnelse over illustrerede Udgaver, der dog ikke gjør Fordring paa at være fuldstændig. Hos Vieweg und Sohn i Braunschweig udkom 1839 første Samling »Märchen und Erzählungen mit Kupfern« (efter Tegninger af Osterwald). 1845 fulgte anden Samling med Staalstik efter Ludwig Richter. Trods sidstnævnte højtvurderede Kunstners Bidrag er Tegningerne »Hus forbi« i Forhold til Digtingene. 1845, 46 og 48 udsender Rob. Kittlers Forlag i Hamburg tre mindre Bind Eventyr, hvoraf de to sidste er illustrerede af Otto Speckter: Billeder, som Andersen har set hos Kunstneren og skildrer som geniale. Det er os ikke muligt at følge Digteren i hans Beundring.

Fra Holland foreligger saa tidligt som 1846 et lille Bind med betydningsløse Billeder, og paa Fransk, men trykt og forlagt hos Schröter i Berlin, udgaves 1848 en lille Samling, illustreret af Hosemann. Endelig foreligger fra London tre Eventyrsamlinger, udgivne 1846, 47 og 49. Sidstnævnte, der angives at

være anden Udgave, har 50 Billeder, tegnede af Grev Pocci, et Navn, som atter findes sammen med Hosemann og L. Richter i en tysk Udgave af Eventyr fra Berlin 1851 (M. Simions Forlag). I denne er endelig Billederne Træsnit og anbragt i Texten, i Modsætning til de fleste andre her omtalte Udgaver, der næsten alle har Billederne særlig trykte i Form af Tavler, som det bibliotheksmæssig hedder. — Bibliothekar, Dr. phil. *E. Gigas* har i »Tilskueren« 1905 i en illustreret Afhandling gennemgaaet en større Række i Udlandet illustrerede Udgaver af Andersens Eventyr. Her er Omtalen derimod begrænset til de forud for Vilh. Pedersen fremkomne Udgaver.

I Aaret 1846 var den danskfødte, men i Leipzig arbejdende, Forlægger CARL BERENDT LORCK i fuld Gang med en samlet Udgave af H. C. Andersens Skrifter. Den betydelige Brevvexling mellem Digteren og Lorck viser den overordentlige Interesse, Andersen ydede dette Foretagende, som Lorck udgav i 37 smaa Bind gennem Aarene 1848-51, med de da foreliggende Eventyr samlede i Bind 12-15. Andersens Breve til Lorck, en større Samling, som Lorck paa sine gamle Dage tilbød Det kgl. Bibliothek, der den Gang ikke interesserede sig for dem, findes nu i Odense, som Del af H. C. Andersen-Museets Samlinger, hvortil disse, i bibliografisk Henseende særlig værdifulde Breve er erhvervede efter Lorcks Død. Brevene foreligger endnu ordnede kronologisk af Lorck i den Opbevaringsform, han benyttede. Vi troede disse Breve til Lorck tabte, men har ved særdeles Imødekommenhed fra Odense-Museets Direktør faaet Samlingen udlaant til Det kgl. Bibliothek. For nærværende Arbejde

er især de Breve, der vedrører den hos Lorck først fremkomne illustrerede Udgave af Eventyrene, af Værdi, thi vi faar her — sammenholdt med Vilh. Pedersens Breve til Lorck, som findes i Det kgl. Bibliothek — Rede paa, hvorledes det gik til, at Vilh. Pedersen blev Illustratoren. Desværre synes Lorcks egne Breve at være tabte.

Det var under Lorcks Arbejde med den store Udgave, at han fik den Tanke at udgive Eventyrene i et særligt trykt Bind og med Billeder af en dansk Kunstner.

Andersen omtaler allerede Planen i et Brev fra Dresden 1846. Brevet er et Exempel paa hans stærke Appetit paa Rejselivet og hans aabenbart utrættelige Arbejdsiver for den samlede tyske Udgave, som han vedligeholder under hele Rejsen gennem Italien, Spanien og hjem over Schweiz og Tyskland. Stadig sender han fra Rejsen Lorck revideret Manuskript, og stadig forlanger han sig Oversættelser til Eftersyn. Endelig er hans Bedømmelse af de Kunstnere, han omtaler, særlig Kritiken af Frölichs Tegning til »Hyldemo'er«, karakteristisk for hans Syn paa Billedet som en nøjagtig Pegepind for hans egen Beskrivelse. Fra Dresden skriver han d. 27. Februar 1846 til Lorck:

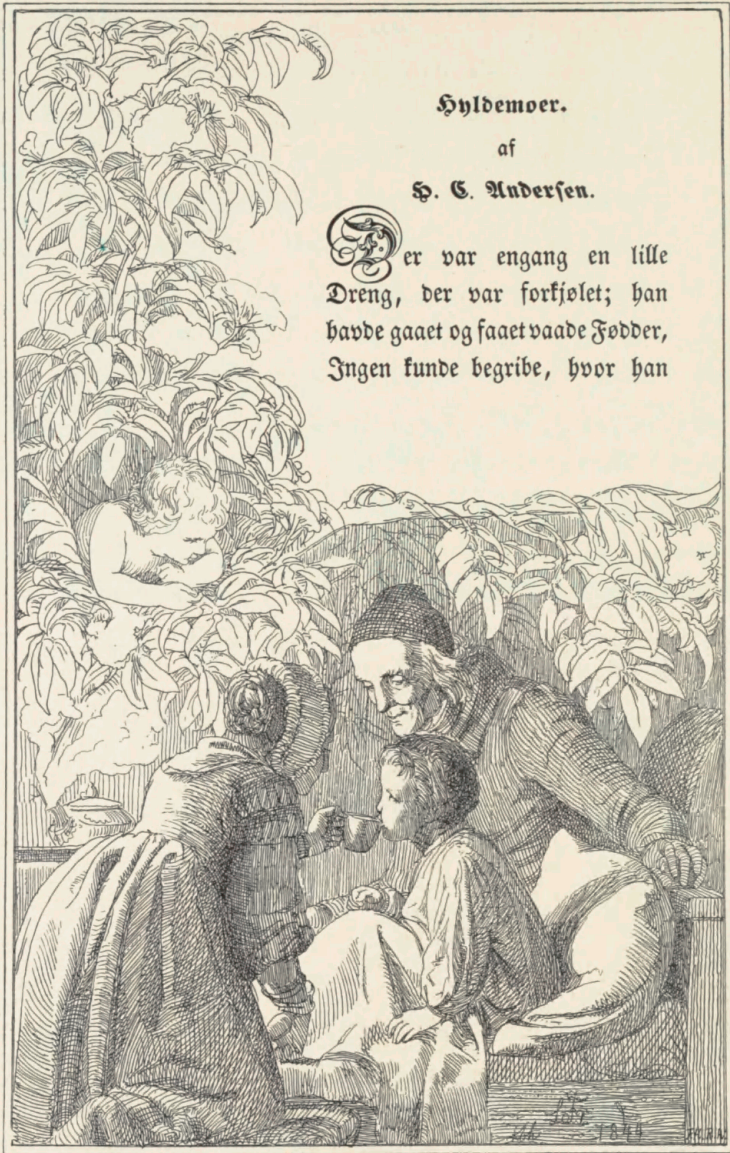
Kjære Ven! Tak for Deres venlige Brev... — Jeg har talt med Frölich, han gik strax ind paa at levere Tegninger til Eventyrene, det vil sige til enkelte, f. Ex. den lille Havfrue &c, han har lovet at skrive selv til Dem derom, bringer han tilimorgen, som han lovede mig det, et Brev til Dem, da vil det følge med dette. Hvad iøvrigt hans Tegning til »Hyldemoer« angaaer, som De har den i »Gæa«, da maa jeg gjøre Dem opmærksom paa, ... at det ikke ganske passer; saaledes som det er i »Gæa«, kan det

Hyldemoer.

af

H. C. Andersen.

Der var engang en lille
Dreng, der var forkjølet; han
havde gaaet og faaet vaade Fodder,
Ingen kunde begribe, hvor han

L. Frølichs Radering til »Hyldemor« 1844. »Gæa« 1845.

(Se H. C. Andersens Brev til Lorck S. 5 og 7. Digteren forstaar ikke, at Frølichs Illustration slutter sig til
Situationen: »... men nu kommer det... Hyldemor var med eet bleven en lille, nydelig Pige...»)

ikke blive i vor Udgave; Frölich maa ikke have læst Eventyret, men gjort Tegningen efter en mundtlig Fortælling, thi det er ikke Amor, men Hyldemoer, der meget nøiagtig er beskrevet i Eventyret, som kommer ud af Thepotten, dette maa bringes i Harmoni, Billede og Fortælling. Foruden Frölich foreslaaer jeg Dem at skrive til Otto Speckter i Hamborg, han har foruden de 6 Billeder, som staae i de sidste Eventyr hos Kittler, tegnet en heel Mængde høist geniale Billeder til mine Eventyr, f. Ex. til Boghveden, Ole Lukøie, den standhaftige Tinsoldat og den flyvende Kuffert. Kunde De ikke faae nogle af disse. — Heri Dresden roste man meget [Ludwig] Richter, jeg er imidlertid kun fornøiet med hans Billed til Nattergalen i den braunschweigerske Udgave. Paa Reisen og i Rom skal jeg imidlertid snakke med Godtfolk, men vi maa endelig see at faa den Pragt Udgave ud til Nytaar, tag Dem ret deraf, den udbreder mit Navn og Deres [?] Iver og Interesse, og det er godt for »Gesammt Ausgabe«. — Professor Grahl arbeider paa mit Portræt, det bliver ganske udmærket; det er en Slags Oliemaleri og genialt udført; han synes meget rig, og da jeg nu til hans Fornøielse har siddet for ham, var han strax villig, da jeg bad ham derom at laane Dem Maleriet til at faae en Tegning efter, han har lovet selv at gjøre den, vil De henvende Dem til ham, han boer her i Dresden Judenhof Nr. 1. — Professor Vögler har ogsaa bedet mig sidde for sig, men jeg kan ikke! jeg har ikke Tid, alle Mennesker ere saa gode, at de vilde see mig, bispise mig, føre mig om, jeg er halv ødelagt derved. — Selskab paa Selskab følger. Alle Mennesker glæde sig til Gesammt Ausgabe, og udsætte at kjøbe nu mine Skrifter. . . .

Denne Aften har jeg tilbragt hos Prinds Johan, hvor jeg af Kongen selv var indbudt, jeg saa hele den kongelige Familie, der alle i høj Grad vare naadige imod mig, vi drak Thee og spiste til Aften, alle Børnene var samlede, de kjende alle mine Eventyr. Ved Afskeden var Dronningen saa naadig at tilbyde mig Anbefalings Brev til sin Søster af Østerige. Kongen underholdt sig særdeles naadig og længe med mig, Alt var, som i enhver elskværdig Familiekreds.

Paa Mandag reiser jeg til Prag, bliver der 4 Dage og tager da til Wien, i Prag søger jeg mine Breve post restante, i Wien gaee de til det danske Gesandtskab, ... Venskabeligst H. C. Andersen.

Kjære Lorck! Hr. Andersen har alt skrevet Dem angaaende Tegningerne til hans Eventyr, og jeg vil kun tilføie, at hvis De ønsker det, vil jeg gjerne gjøre dem til nogle enkelte af Fortællingerne; — til alle kan jeg umulig paatage mig det, men det ønsker De maaskee heller slet ikke. — Hvis De altsaa vil, venter jeg at faae Brev fra Dem med Formatet, Angivelse af hvilke Eventyr, De alt har Tegninger til, for at De ei skal faae Dubletter; og om muligt Æventyrene selv, da jeg ei har dem. — Deres L. Frölich.

Det fantastiske Jag, Andersen bidrog til at forplante videre til Lorck, kulminerer i »vi maa endelig see at faae den Pragt Udgave ud til Nytaar« o. s. v. Jaget blev ved at holde sig og kom desværre ogsaa til at skade Eventyrbillederne.

Efter sin Hjemkomst skriver Andersen i Marts 47 atter om Sagen til Lorck: »... Deres Idee at faae en illustreret Udgave af Eventyrene istand, ønsker jeg særdeles at see realiseret. Jeg har allerede talt med et Par Kyndige f. Ex. [J. M.] Thiele for

at komme til Kundskab om vore Malere, deres Dygtighed og deres Virksomhed. Jeg skal endnu i denne Uge faae noget Bestemt, som jeg kan meddele Dem . . .«, og endelig d. 25. April 47 forelægger han Resultatet:

Kjære Ven! Imorges fik jeg Deres venlige Brev, og jeg iler med at takke Dem derfor, da dets Indhold siger mig, at jeg nu snart kan komme afsted. — Imidlertid vil jeg dog her begynde med en Sag, som kan være af største Interesse for Dem. Jeg har efter Deres Ønske talt med Flere, som förstod sig paa Tegninger og Illustrationer, samt vidste Beskeed om vore danske Kunstnere, og Resultatet er blevet, at det var bedst at henvende sig til een Eneste og lade ham overtage det Hele. Ved at inklade sig med Mange, vil det ikke alene blive mere dyrt, men man siger mig, at det da ogsaa er noget usikkert med at faae Tegningerne. De love vel strax Alle, men den Ene skyder det ud paa een Maade, den Anden tænker, man kan jo faae fra ham først! og saaledes bliver det draget i Langdrag, og Enkelte leverer tilsidst slet intet. — Man maa altsaa helst overdrage det hele Arbeide til Een. Nu var det at vælge en saadan. Konstantin Hansen har uendelig travlt med Musæet &c., her vilde det ikke være at tænke paa. [N.] Simonsen er en dygtig Mand, men hans Phantasie spiller dog meest i de afrikanske Ørkener, og lutter Beduiner kunne vi ikke have. Desuden reiser han om kort Tid. Frölich er, saa vidt jeg veed, i Rom. Imidlertid er her en ung genial Mand, [Vilh.] Pedersen, Officeer i Søe-Etaten . . . han er her hjemme bekjendt ved sine virkelige geniale Tegninger, ideerige Billeder, (paa denne Udstilling ere Malerier af ham) dog især hans Tegninger er det, som maa vække Interesse. Jeg har

faaet een af vore Kunstnere til at gjøre mig bekjendt med Hr. Pedersen, jeg har talt med ham om Sagen, og han har nok Lyst til at gjøre det. Jeg bad ham om en Prøve at De kunde see, og han har tegnet tre Stykker til Eventyret Svinedrengen, det af Mellem Størrelse til at sætte øverst, det mindste til at sætte efter Slutningen, og eet stort, som Prøve paa eet af de 12 større, De forlangte. Jeg sender Dem her disse tre Tegninger, der ere smukt og genialt gjort. De vil nu behage at bestemme Dem. Efter Beregning vil det blive 90 Tegninger smaa og store; disse vil Hr. Pedersen gjøre for den bestemte Priis 300 Rbdlr, men heller ikke ringere. Jeg anseer det for særdeles billigt; dog maa jeg tilføie, at han betinger sig tillige, at han har Ret til i Danmark at give sine Billeder ud, thi paa anden Maade kunde han ikke staa sig ved det. — Han ønsker dernæst at viide til hvilken Tid senest det Hele skal være færdigt fra hans Haand, dernæst om De vil have, at han selv gjør Tegningerne paa Træklodsene, om han da maa faae disse tilsendt, til de 12 større Billeder i det mindste ønsker han, at det overdrages ham selv. De vil nu paa det hurtigste give ham Svar, enten sende mig det, eller skrive til ham, adresseret til [hans Onkel?] Grosserer Pedersen paa Wilders Plads. — Jeg troer ikke De finder nogen bedre og billigere, overtænk nu Sagen og bestem Dem! — Hvorledes gaar det med Afsætningen af de samlede Skrifter? det kunde De gjerne sige mig, da det kun er af Interesse for Dem. Kan der blive snart et nyt Oplag af Biographien? — Dog nu tillader De, at jeg vender mig til mine egne særdeles Anliggender.

De er saa fortræffelig at tilbyde mig strax den hele Sum 500 Rthl: Courant, og jeg er meget glad derved; hvad De skriver

om og kalder et kildent Punkt, nemlig med Hensyn til min Berregning af Ark-Antallet i Biographien, da bliver vi let enige, idet jeg har den fuldkomneste Tillid til Dem; jeg veed De seer paa min Interesse ogsaa, og altsaa saaledes som De nu har bestemt, er det i sin Orden. Altsaa for den samlede Udgave og Biographien faaer jeg 500 preusiske Thaler! og her er min Haand, Tak! Vil De sende mig til Kjøbenhavn, under Collins Adresse, en Vexel paa 500 Thlr. paa Hamborg og sende mig den saa snart det er Dem muligt. . . . Deres hengivne Ven H. C. Andersen.

Andersen tiltraadte dette Foraar sin Rejse til England; ogsaa paa denne var han travlt beskæftiget med at holde Lorck til Ilden. Nu drejer det sig om at faa Eventyrbogen frem til Jul 47, hvilket naturligvis var ganske umuligt. I hine Tider kjendte man ikke til international Forfatterret. Var en Bog udkommet, stod det enhver frit at oversætte og udgive den. Anstændige Forlæggere søgte at modarbejde dette Uvæsen. De betalte Forfatteren et Honorar og fik derefter Bogen sendt Ark efter Ark, som den tryktes, for paa denne Maade at være paa Pletten og hindre Fribytterne i at komme først med Udgivelsen. — Et udateret Fragment af Brev fra Lorck til Edv. Collin peger paa hans Foretagendes økonomiske Vanskeligheder, han beder Edv. Collin staa ham bi i denne Sag, saaledes: » . . . at jeg ikke taber noget af Forspringet, hvorfor jeg betaler det ikke ubetydelige Honorar. Jo mere Tid jeg har til Oversættelsen desto bedre, og dette kan kun være i Andersens Interesse . . . At hans Märchen bliver illustrerede af Lieut. Pedersen, ved De. Jeg har tilskrevet Reitzel at han dog skal afkjøbe mig Clichéer til en dansk Udgave . . .« Vi ved altsaa, at Andersen støttede sig paa andres Skøn, da han

valgte den unge Søofficer til sin Illustratør. Denne havde paa det Tidspunkt fire Aars Orlov fra Tjenesten for at udvikle sine kunstneriske Evner.

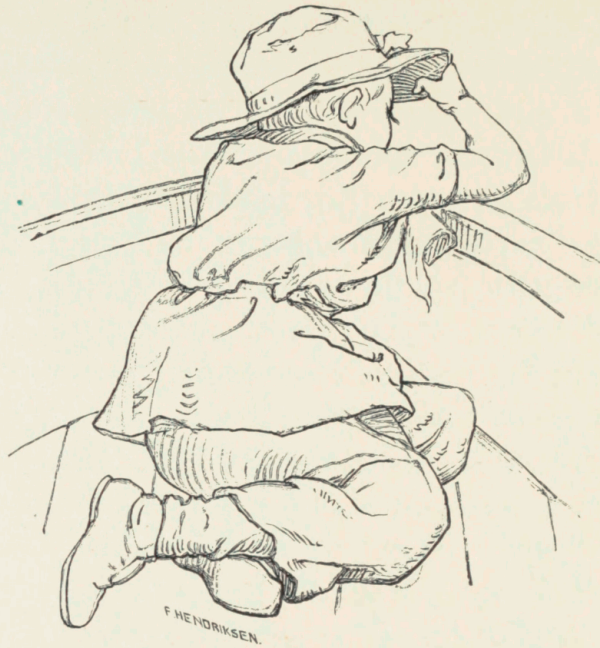
Det første Brev, vi kjender fra V. Pedersen til Lorck, er dateret Sorø 29. Juni 47. Han gjennemgaar deri, hvad han overfor Digteren er gaaet ind paa, og lægger ikke Skjul paa sin Utilfredshed med de første Prøvetryk, han har set:

Højstærede! Jeg modtog imorges Deres Brev af 22. dennes og iler med, efter Deres Ønske, at besvare det. Lader os da begynde med Begyndelsen, nemlig de gjensidige Forpligtelser. Efter min Aftale med Hr. Andersen skal jeg levere en Begyndelses og en Slutningsvignet til hvert af Eventyrene samt 12 større Vignets til de Eventyr, som jeg fandt mest passende, og derfor skulde jeg have et Honorar af 400 Rbd. D. Paa det Papir, de sendte mig med Hr. Delbanco, har jeg senere lagt Mærke til, findes foruden Størrelsen paa de 3 ovennævnte Vignets endnu et fjerde Maal, hvis Benevnelse er saa utydeligt skrevet, at jeg ikke kan læse det, imidlertid formoder jeg, at dermed menes Begyndelsesbogstaver, men disse, dersom det er saadanne, har jeg ikke lovet at levere, og da Udgaven er i saa lille Format, finder jeg det ogsaa urimeligt at anbringe saadanne, da der saa ikke vilde blive Plads tilovers til Text paa den Side. — Deres Ønske derimod at faae et Titelblad, er jeg villig til at opfylde, ligesaavel som at jeg giver dem Ret i, at de store Vignets bør tegnes til de lange Eventyr, jeg har rigtignok nu allerede tegnet til Der kleiner [!] Tuck, som er et temmeligt kort, men Resten kan vi jo anbringe ved de store. Jeg skal nu begynde at tegne Tegningerne i den ønskede Orden og sender Dem hermed de Tegninger jeg har fuld-

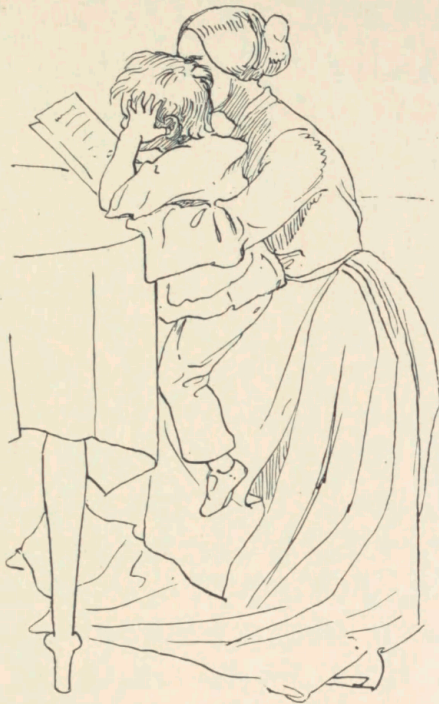
endt nemlig: til Holger Danske 2, Lille Tuck 3, Prindsessen paa Ærten 2, Sneedronningen 2, de store skal komme senere, Engelen og til Svinedrengen har De jo allerede modtaget 3.

Hvad nu Udførelsen angaaer, da viste Hr Delbanco mig en Eftertegning paa Træ, som jeg fandt ret tilfredsstillende, men senere er der blevet mig tilsendt 2 Aftryk af fuldendte Træsnit, men disse maae jeg tilstaae er langt under min Forventning, navnlig er det mindre saa slet eftertegnet, at jeg ikke kan kjende det igjen, det bør efter min Formening gjøres om. Det større er hellerikke meget tilfredsstillende, det er et fælt Been Prindsessen sætter frem. Svinedrengen har faaet et Ansigt, som ikke maa være rart at kysse og Karakteren i Hovederne er i det hele taget slet holt. Jeg veed nok, at Træskjærerie er et meget ufuldkomment Middel, og at det i det hele er vanskeligt tilfredsstillende at copiere saadanne let udførte Tegninger, men en hel Deel kan der dog presteres, naar man passer paa de gode, ellers jasker de, og da jeg ikke selv kan være tilstæde, maae de endelig tjene mig i at passe paa dem, De er ligesaameget interesseret i Sagen som jeg. Det [er] gruelig ærgerligt at see noget komme ud imellem Publicum, hvortil man giver Navn, og som man dog synes ligner [ens] eget saa lidt, at man knap vil vedkjende sig det. — Ere vi altsaa enige heri?

Hvad Tiden, til hvilken Tegningerne skulde være færdige, angaaer, da kan jeg ikke nægte at jeg blev lidt forbløffet ved at læse »henimod 15. August«. Jeg har ventet paa deres endelige Bestemmelse og skal altsaa nu først rigtig til at begynde, og ingen af os er tjent med Hastværksarbejde. Før Medio Sept. tør jeg paa ingen Maade love, og det skal enda være knebent nok,

Træsnit efter Tegninger i Vilh. Pedersens Skitsebøger.

Træsnit efter Tegninger i Vilh. Pedersens Skitsebøger.

imidlertid forsikkre jeg dem, at jeg skal gjøre mit Bedste. Angaaende Betalingen af Honoraret, da kan jeg jo f. E. faae Halvdelen, naar De har modtaget det halve Antal Vignets. Men ved Leilighed sender De mig jo nok nogle Aftryk, kanske vi da kommer til at correspondere mere, og saa kan det jo altid blive afgjort. Hovedsagen er for det første, at De bliver tilfreds med Tegningerne, det skal jeg bestræbe mig for, og at jeg bliver tilfreds med Udførelsen, det maa De drage Omsorg for. Original Tegningerne ønsker jeg gjerne tilbage, naar de ere brugte, De har jo intet videre Brug for dem, og for mig har det naturligviis Interesse at have dem. Slutteligen ønsker jeg meget, at de vil tilsende mig en fuldstændig tydsk Udgave, da man ingen saadan har paa Dansk, og jeg ikke ved, hvor jeg skal finde enkelte af Eventyrene, som maa være særskilt trykte i andre Samlinger. Og dermed ønsker jeg Dem at leve vel, med Høiagtelse Deres V. Pedersen.

Ogsaa fra Sorø skriver Kunstneren, d. 27. Juli 1847:

Høistærede! Jeg sender Dem hermed 24 Vignetter: til Grantræet 2, Lykkens Galoscher 1, Kjærestefolkene 2, Klokken 2, lille Idas Blomster 1, Stoppenaalen 2, Hyllemo'er 2, Storkene 1, Gaaseurten 2, Keiserens nye Klæder 2, Boghveden 2, Den flyvende Kuffert 2, Reisekammeraten 3.

Aarsagen til, at jeg imod Deres Ønske har sprunget om i den foreskrevne Orden, er: at jeg ikke altid i Øieblikket kan faa en Ide til det Eventyr, som er paa Tour, og da Tiden ikke tillader at sidde og ruge længe over det, tager jeg derfor strax fat paa et Andet. Imidlertid skal jeg gjøre mig Umage for i næste Levering at completere Rækken.

Til Lykkens Galoscher følger kun Begyndelses Vignetten, næste Gang skal de øvrige komme, jeg agter efter deres Ønske at tegne en til hver Afdeling. Til »Storkene« og »lille Idas Blomster« findes kun Slutnings Vignetterne, Begyndelserne skal ligeledes komme næste Gang. Jeg har været syg nogen Tid og des-aarsag blevet forhindret, men vedbliver jeg at være rask, skal jeg stræbe at indhente det forsømte — Desværre skranter jeg ofte. Det vil interessere mig meget at faae et Par Ord fra Dem, for at høre, hvorledes Tegningerne gefaller Dem. Jomere jeg seer paa de Prøver af Træsnit, de sendte mig, des slettere finder jeg Udførelsen — Er der ikke en ordentlig Træskjærer i Leipzig? om ogsaa det skal koste noget mere, synes mig dog, at De heller maa gjøre det Offer end at blive saa daarlig betjent. Det er altfor tydeligt at see, at den gode Mand som har udført de mig tilsendte Træsnit, ikke har Ide om Tegning, han har kun lagt an paa at faa en pæn reen Streg som ogsaa er lykkedes ham, men Følelsen er saa rigtignok aldeles gaaet Fløiten. De maa endelig tjene mig i at kassere de to Træsnit. Endelig beder jeg Dem godhedsfuldt at anmode Vedkommende om at conservere Tegningerne saa meget som muligt, og om de efterhaanden vil sende mig dem tilbage. Med det Haab at mine Tegninger tilfredsstiller Dem, og at De maa finde en ordentlig Mand til at udføre dem, undertegner jeg mig Med Høiagtelse Deres V. Pedersen.

Der blev ved dette Hastværkarbejdes Planlæggelse begaaet en Hovedfejl. Man forsøgte ikke at lade Vilh. Pedersen selv tegne sine Billeder paa Stokken, c: den Buxbomplade, som, præpareret med en tynd hvid Gummifarve, ikke frembød uoverkommelige Vanskeligheder, især ikke for en Kunstner, der besad et saa ud-

præget Haandelag for at bruge Blyanten, som Tilfældet var med Vilh. Pedersen. Han havde endog selv tilbudt at levere Tegningerne paa Stokken, men man foretrak at lade Pedersens saare omhyggeligt udførte Billeder tegne paa Træet i Leipzig — hvilket, særligt i Begyndelsen, foregik ret haardhændet — for derpaa strax at lade Xylografen gaa i Gang med at skære Træsnittene. Det ses af Vilh. Pedersens Breve til Lorck, at han bider grundig fra sig, da han faar de første Aftryk at se. Det var Billederne til »Svinedrengen«, der unægtelig ogsaa er et Vidnesbyrd om den hjærteløse Maade, hvorpaa Pedersens Billeder fremstilledes. Kritiken var ikke spildt. Lorck har sikkert ladet den gaa videre til Ed. Kretschmar, som udførte Træsnittene. Han var Leipzigs bekendteste Xylograf, som havde Værksted med mange Elever og Hjælpere; selv var han en Dygtighed, der, blandt meget andet, har skaarret Ad. Menzel's store Heltegalleri fra Frederik den Stores Tid. Havde end Vilh. Pedersen fremdeles Brug for sin Kritik, maa det dog erkjendes, at Billederne efterhaanden blev bedre behandlede, og det gjælder ikke alene Omtegningen paa Stokken, men ogsaa Træsnittene. — Alvorlige Uoverensstemmelser truede Arbejdet, og Andersen har maattet optræde som Mægler. D. 21. Oktbr. 47 skriver han til Lorck:

Kjære Ven! Efter at have sendt et Par Breve til Hr. Pedersen, der var i Sorø, og endelig efter at have faaet en Samtale med ham har jeg faaet Liv og Lyst hos ham igjen til at tage fat paa Tegningerne; jeg har udpeget ham Motiver til de som manglende, givet ham Idee til et Tittelblad og Omslag, som udført med hans Genialitet, kan blive Noget. Igaar fik han fra Delbanco et Brev om at levere nogle Tegninger til Klokkeren 9 om

Morgenen, men Brevet kom først i hans Hænder Klokken 12, og det blev altsaa umuligt, at det Forlangte kunde komme afsted. Nu har han imidlertid givet mig Haand paa at anvende al sin Tanke og al sin Tid paa at tegne, for at De kan faae det Hele saaledes, at det dog rimeligviis kan komme ud før Juul. — Det var to Billeder til hvert Eventyr og 12 større, Talen var om, da jeg første Gang skrev til Dem, De gik ind derpaa men har senere forlangt flere, saaledes eet til hvert Kapittel i Sneedronningen, altsaa alene 7 til dette ene &c, dernæst Tittel og Omslag, store Begyndelses-Bogstaver, kort en halv Gang mere, end hvad der først var Tale om; jeg kan naturligviis ikke klage derover, jeg er endogsaa særdeles glad derved, men maa jo indsee at det er noget betydeligt Mere der forlanges; dette og endelig Deres bestemte Erklæring, at han ikke fik sine Tegninger igjen, da det var Garantien for Deres Rettighed, et skriftligt Beviis synes mig at gjøre det samme, dernæst Utilfredshed over, at det ikke kunde indrømmes ham at tegne paa Klodserne selv, satte ham i et saa ilde Humeur, at han ikke kunde arbeide mere og lod det slentre hen. Alt er imidlertid nu i Orden, og De faaer nu alle de Ting som De ønsker, har jeg forstaaet. Derimod kan jeg ikke andet end komme frem med to Ønsker, som jeg, der er ganske forvisset om Deres gode, hjertelige Sindelag og Interesse for det Rigtige og Gode, ikke tager i Betænkning at fremsætte; først at Pedersen kunde forundes sine Tegninger tilbage, dernæst, hvad der vil give Bogen et ganske andet Udseende og ham mere Plads til paa Resten endnu at udføre sine Ideer, at Bogen maa faae et større Format; for den samlede Udgave, der tillige er Godtkjøbs, passer samme lille Form fortræffelig, men

denne med Illustrationer burde dog være lidt større. — Til »Lykkens Kalosker« har Pedersen allerede 5 Tegninger istand, særdeles hældige; han drives af Lyst og Interesse og er inderlig godmodig, et venlig Brev fra Dem vil vist anspore ham endnu mere. Misforstaae ikke mig kjære Ven, jeg mener det inderlig godt og ønsker Deres Gavn og Fordeel paa det inderligste. Reitzel klager ogsaa lidt, at De er ham for haard, men til min Glæde hører jeg dog at de Herrer blive enige. —

Hver Dag har jeg ventet Brev fra Dem om Bestemmelsen med Ahasverus, hvilken Dato før Juul tør jeg lade den komme ud paa dansk? Vil De, som jeg foreslog, optage den som Slutning af den samlede Udgaave? jeg ønsker det særdeles, gaaer det ikke, da lad mig det vide, at jeg kan sende Dem, hvad jeg ellers har til sidste Bind, men skriv snart og tydeligt! og nu lev vel! jeg skal hver Uge purre Pedersen, nok holde ham i Aande, blæs De ogsaa lidt til Flammen! . . . Deres inderlig hengivne H. C. Andersen.

Kunstneren fortsætter d. 22. Oktbr. 47:

Høistærede, Deres sidste Brev til mig har jeg i lang Tid ladet ligge ubesvaret, da jeg halvt om halvt havde bestemt at opgive det hele Arbeide, da jeg efter de Prøver, De sendte mig af Udførelsen i Træ, kun turde vente mig liden Glæde af mit Arbeide, og De desuden i hvert nyt Brev kom med nye Fordringer, saaledes at jeg idetmindste kom til at tegne en Trediedeel saa meget, som jeg efter min Aftale med Hr. Andersen havde paataget mig. Hvad Tilbageleveringen af Haandtegningerne angaaer, da er jeg sikker paa at have gjort det til en Betingelse, om Hr. Andersen har omtalt det i det Brev til Dem, hvori han propone-

rede mig til Udførelsen af Illustrationer og fremsatte mine Betingelser, skal jeg lade være usagt.

Da jeg i Forgaars talte for første Gang med Hr. Andersen, blev han meget forundret ved at høre alle de Fordringer, de havde gjort. Imidlertid har jeg nu paa Andersens Bøn taget fat paa Arbeidet igjen og skal gjøre mig al mulig Umage for at Bogen kan udkomme til Juul. For at undgaa viddere (!) Strid, forpligtiger jeg mig til imod et Honorar af 400 rbd. dansk at levere 2 Vignetter til Omslaget, — 1 til Tittelbladet — een til Begyndelse og een til Slutning til ethvert af de 39 Eventyr — 12 store Vignets. En Vignet til at sætte foran ethvert Afsnit i de Eventyr, der ere deelte i saadanne, (deres Antal vil omtrent beløbe sig til en Snes Stykker) vil jeg levere imod en Godtgjørelse af 2 rbd. pr Stk: dersom Bogen kan udkomme til Juul, dersom den ikke kan det, vil jeg levere dem gratis. Og saaledes troer jeg at have lovet mere, end man med Billighed har kunnet forlange af mig.

Hvad Tilbageleveringen af Haandtegningerne angaaer, da kan jeg kun henholde mig til Andersens førømtalte Brev til Dem — findes det endnu i deres Eie, og er Tilbageleveringen af Tegningerne nævnt deri, antager jeg naturligviis at De udlevere dem. — Existerer dette Brev derimod ikke mere, eller findes dette Stridspunkt ikke nævnt deri, maa jeg frafalde min Fordring og bliver saaledes straffet for min Uforsigtighed i ikke at have forsynet mig med en skriftlig Contract fra Dem. Det vilde være mig særdeles kjært at see de Træsnit som ere fuldførte. Med Høiagtelse V. Pedersen. — Endvidere d. 26. Oktbr. 47:

Høistærede, Jeg modtog Deres Brev forleden Dag, efter at

jeg Dagen forud havde afsendt et til Dem, og som godt kan gaae som Svar paa Deres Skrivelse. Siden den Tid har jeg arbeidet fra Morgen tidlig til Aften silde paa Tegningerne og lover Dem ogsaa bestemt at vedblive dermed, til jeg har fuldendt den hele Samling. Om nogle faa Dage skal jeg blandt andet sende Dem Titelbladet, som jeg har begyndt, for at kunne gjøre Randtegningen foran paa Heftet ønsker jeg, at de sender mig et accurat Maal af dens Størrelse. En Vignet til at sætte bag paa Heftet følger med de øvrige indlagte 19 Vignetter. Henimod den 20de eller saadan omtrent antager jeg at have fuldendt de sidste Tegninger og tænker, at der saaledes vel ikke er noget til Hinder for, at Bogen udkommer til Jul. Aldeles bestemt kan jeg naturligvis ikke love det, men jeg skal gjøre mit Bedste. Ærbødigst V. Pedersen.

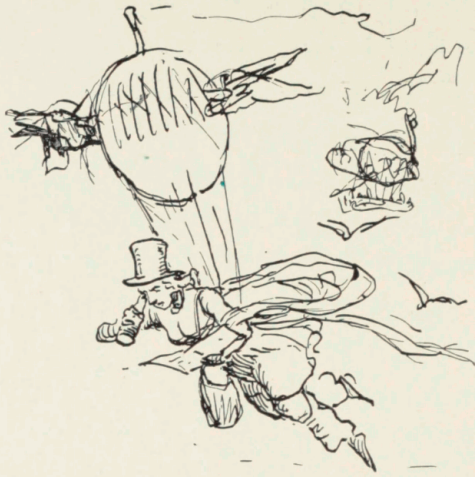
Vil De have den Godhed at sende mig Tegningen til den første Vignet til Svinedrengen og Vignetten til Storkene, da jeg ønsker at forandre dem. —

Endelig følger under 4. Novbr. 47:

Høistærede, Jeg har modtaget Deres særdeles forekommende Brev af 25/10, og jeg indseer deraf til min store Sorg, at jeg har handlet meget urigtigt imod Dem, og beder derfor ogsaa om Forladelse. Havde jeg tænkt paa, at jeg ved at standse med Arbeidet, vollede (!) Dem saa stort Tab, forsikrer jeg Dem ved min Ære, at jeg aldrig vilde have taget saadan en Beslutning, men i ethvert Tilfælde var det jo yderst urigtigt og upræctisk af mig [ikke] at skrive et Par Ord, men — som De selv siger »lad nu den Strid være glemt« — Skulde vi en anden Gang faae noget at bestille sammen, skal De ikke frygte for slige Hin-

dringer. — Jeg skal nu somstegt gjøre mit Bedste, og naar nu Bogen saa kommer ud til Juul, skulde saa den Skade ikke kunde erstattes? — Der hersker meget Omgangssyge fortiden her i Kbhvn. — jeg har ogsaa, meget ubeleiligt, været nødt til at holde Sengen 4 Dage, og derfor faaer de denne Gang kun et lille Antal Tegninger, men nu er jeg atter frisk, og skal tegne til Dem fra Morgen til Aften. — Mit sidste Brev med indlagte Tegninger har De formodentligt modtaget, jeg anmodede Dem deri om at sende mig et Par Vignetter tilbage samt Maalet paa Heftet. Denne Gang sender jeg: til Lille Idas Blomster 1, Sneedronningen 1, Hyrdinden og Skorst: 2, Paradisets Have 3, De vilde Svaner 2. Med det allerførste skal De faa en hel Bunke. Endnu engang beder jeg dem undskylde og glemme min Fremfusenhed, og med det Haab, at De er tilfreds med Tegningerne undertegner jeg mig med megen Agtelse Deres ærbødige V. Pedersen.

Lorck har næppe nogensinde været underrettet om Kunstnerens Forlangende, og nu vil han ikke gaa ind derpaa. Hans Standpunkt er det, at han kun som Besidder af Originaltegninger kan dokumentere sin Forlagsret til den illustrerede Udgave. Pedersens Brev af 4. Novbr. viser, at Lorck stærkt har bebrejdet ham Standsningen i Arbejdet, og at Kunstneren erkjender sin Fejl. — Disse omstridte Originaltegninger beholdt altsaa Lorck, og da H. C. Andersen i 1875 fyldte halvfjerds Aar, samlede Lorck Tegningerne, anbragte disse i et Album og sendte H. C. Andersen denne festlige Gave. Det er disse gamle, men vel bevarede Tegninger, Førstehaands-Arbejder af Vilh. Pedersen, der er Grundlaget for den af Gyldendal i 1903 udgivne Kunst-Udgave af Eventyr og Historier, ill. af Vilh. Pedersen. De er

Om Aartusinder.

Nissen hos Spækhøkeren.

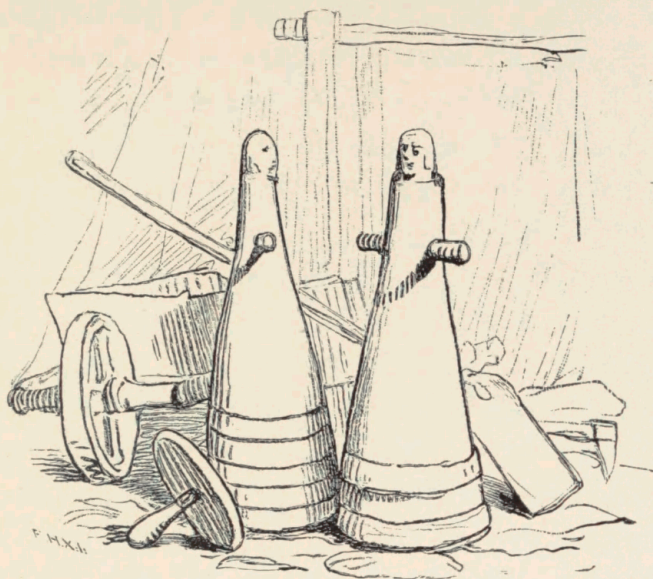

Hjertesorg.

Om Aartusinder.

Træsnit efter Vilh. Pedersens Forarbejder til Eventyrene.

To Jomfruer.

Nissen hos Spækhøkeren.

Træsnit efter Vilh. Pedersens Forarbejder til Eventyrene.

optrykt i H. Brix og Anker Jensen's kommenterede Udgave i 5 Bind, 1919, og netop nu bliver de for tredje Gang trykte i den under Udgivelse værende ny Kunst-Udgave i et unødigt større, tilmed mindre klædeligt Format end det, Udgaven fra 1903 blev udsendt i.

Da imidlertid Tegningerne i Hovedsagen kun vedrørte den tyske Udgave af 1848, og der endda manglede ca. en Snes af Blyantstegningerne, erstattede man det, der savnedes, med Ætsninger efter Træsnittene i første Udgave. Endvidere udvidede man Udgaven til at omfatte alle de af Pedersen illustrerede Eventyr og sidste Halvdel af Kunstudgaven er især fyldt med Ætsninger efter mer eller mindre løse Udkast af Kunstneren. Denne ikke vel betænkte Ordning gjør hele Kunstudgaven ret kaotisk.

Der forelaa fra Halvfemserne mellem Forening for Boghaandværk og H.C. Andersens Arvings Søn en Aftale, som gik ud paa at gjengive de fra Kunstnerens Haand foreliggende færdige Blyantstegninger i en Bog, der kun indeholdt de tilsvarende Eventyr, en Udgave, der ikke havde lagt sig i Vejen for en omhyggelig fotografisk Gengivelse efter de tidligste Tryk af Træsnittene. Aftalen blev brudt af Arvtageren. Lorck udtalte den Gang, at han bittert fortrød sin Gave til Andersen, fordi den faa Maa neder efter gik over paa andre Hænder. Senere solgtes denne Serie af Vilh. Pedersens Originaler til Odense-Museet.

De manglende Originaltegninger synes forsvundne, og det kan næppe nu oplyses, hvor de findes. Maaske har Lorck lejlighedsvis givet en Tegning bort; maaske er disse Originaler aldrig havnet i Lorcks Samling, fordi Vilh. Pedersen alligevel selv har faaet Lov at tegne disse Billeder paa Klodsen. Det var af Interesse

at kunne klarlægge dette Forhold, som tilmed stiller sig saadan, at flere af de tyske Træsnit, hvortil der mangler Originaler i Lorcks Samling, hører til de allerbedste Træsnit i den i 1848 udsendte første illustrerede Udgave. Det gjælder først og fremmest Hovedbilledet til »Rejsekammeraten«, i hvilket den rare Konge rækker Johannes sin Haand; det er Bogens bedst skaarne Træsnit og synes ganske fri for den ellers hyppige flove og karakterløse Gjengivelse af Udtrykket i Hoveder og Hænder og har bevaret Friskheden og Rundheden af Stregens Brug i Klæder og Omgivelser. Den opmærksomme Sammenligner af dette Træsnit med Eventyrets andet større Billede, det hvori Johannes løser Klædet op og viser Prinsessen, hvad hun har tænkt paa, vil opdage den betydelige Forskel i Træsnittenes Værdi; men dette sidstnævnte er afgjort tegnet paa Træ i Leipzig. Det kan ogsaa tale for den her fremsatte Formodning, at Kunstneren i sit Brev af 27. Juli 47 blandt andre Tegninger, han sender, nævner tre Billeder til »Rejsekammeraten«, medens han først i sit Brev af 6. Febr. 48 lader den sidste følge:

Høistærede, Hermed sender jeg Dem de siste Tegninger og haaber, at de ere udførte til Deres Tilfredshed. En lang Øin-svaghed og andre indtrufne Forhindringer have bevirket, at jeg først nu har været istand til at tilfredsstille Deres Længsel, hvor inderlig ondt det endogsaa har gjort mig. De ønskede at faa de store Tegningers Antal forøget til 16, jeg har kun tegnet 14, da jeg virkelig ikke kan finde paa flere i Øieblikket, og da jeg frygter for at trække Tiden endnu længere ud for dem, og da Udstillingen ogsaa snart her kan være forhaanden, til hvilken Tid jeg har adskilligt at fuldføre, raader jeg til at lade det blive der-

ved. — Hos Deres Svoger Herr Hvidt har jeg paa deres Anviisning hævet 200 Rbd.

Jeg sender her følgende Tegninger: til Den lille Havfrue 4, Den grimme Ælling 3, Nattergalen 3, Skyggen 2, Ole Lukøie 2, Rosenalfen 2, Fyrtøiet 2, lille Claus og store do. 1, De vilde Svaner 1, Reisecammeraten 1, Tegning foran paa Heftet 1, Vignet til Titelblad 1, ialt 23.

En anden Vignet til den standhaftige Tinsoldat følger ligeledes saavel som den 1ste til Svinedrengen, de 2 andre indseer jeg ikke, hvorfor jeg skal tegne dem om. Dersom de ikke vil lade den store udføre paanye, beder jeg Dem idetmindste om at foretage de Smaarettelser, som jeg har vedtegnet paa Aftrykget [!]. Jeg faar altsaa tilgode hos Dem:

De resterende 200 rbd.
for 2 store Vignetter 10 rbd.

$$\left. \begin{array}{r} 22 - \\ 232 - \end{array} \right\} \text{[Tilføjet af Lorck.]}$$

De 11 smaa Vignetter, til Lykkens Galoscher og Snedronningen, har jeg ingen Ret at forlange Betaling for, da Bogen ikke udkom til Juul. [De 22 Rigsd., som Lorck lægger til Afregningen, er altsaa Betaling for disse 11 Vignetter.] Skulde der endnu være noget, De ønsker forandret eller tilføiet, beder jeg Dem snarest muligt skrive mig til, og skal jeg da gjøre det efter bedste Evne, og dermed ønsker jeg Dem Lev vel! og haaber, at de ikke bander mig altfor meget. Deres V. Pedersen.

Det lader sig gjøre at eftervise andre lignende Tvivlsmaal, f. Eks. det første Billede til »Storkene«, en hel Række mindre Vignetter til »Snedronningen«; ja, efter al skønsom Betragt-

ning kan ogsaa de to Titelbilleder med Genien, der blæser Sæbebobler og Markedsscenen, der indrammer selve Titelen, anses for at være tegnet paa Træ af Vilh. Pedersens egen Haand.

Et Brev fra Andersen til Lorck af 5. Febr. 48 nævner sex nye Historier, angivne i samme Rækkefølge, hvori de fremkom i efternævnte to Udgaver, nemlig: Det gamle Hus, Hørreren, Vanddraaben, Den lykkelige Familie, En Moder og Flipperne. Senere paa Aaret, da det holstenske Oprør er i Gang, fortsætter Digteren i stor Bekymring: »... Er der under alle disse Bevægelser nogen Tanke om at udgive de illustrerede Eventyr? Eller venter De paa bedre Tider?« Lorck udsendte trods alt Bogen ved Jul 1848, og Andersen skriver 7. Decbr. 48: »Kjære Ven! Igaar Aftes kom Hr. [Musikhandler] Lose til mig og hvad bragte han — Deres dejlige Udgave af mine Eventyr. Jeg iler med at takke Dem fordi De saa snart sendte mig et Exemplar og fremfor Alt for den prægtige Udstyrelse, for den synlige Kjærlighed hvormed De har taget Dem af dette lille Værk.« — Kunstneren var atter for fuldt Alvor Officer i Flaaden og gjorde Tjeneste ombord i Fregatten Gefion under de ulykkelige Begivenheder ved Eckernförde. Han blev af sin Chef indstillet til Ridderkorset for sit Forhold under Kampen, men faldt sammen med sine Kammerater i Fangenskab. Fra Kjøbenhavn skriver Andersen 17. Maj 49 til Lorck: »... Kunde De ikke have Lyst til at skrive et Par Ord til Lieutnant Pedersen, der er i Fangenskab, sende ham det Hefte af Eventyrene med »Det gamle Hus« i, og faae ham til i sin Ensomhed at gjøre Tegninger til det lille Hefte«. Lorck fulgte Anvisningen og sendte Vilh. Pedersen de 6 nye Eventyr, thi med efterfølgende

Brev fra Segeberg 2. Juli 49 sender Kunstneren tretten Tegninger, som slutter sig til disse ny Eventyr:

»Hermed sender jeg Dem Tegningerne til sidste Hefte af Æventyrerne. — Der er 12 smaa og en stor, vor Mellemværende bliver altsaa 29 Rbd. dansk, som jeg nok ønskede at faae her igjennem D.Herr Melberg & Steuven i Hamburg, der ere saa gode at besørge mine Affairer, men falder det Dem nemmere, kan De ogsaa sende en Anviisning til min Broder (Pedersen & Seydel i Kbhvn.) Dersom de har nogle mindre Ting, som De ønsker illustrerede, har jeg for Øieblikket god Tid, som De kan tænke. — Der var en Herre som hilste mig fra Dem, kort før jeg reiste fra Kbhvn., og som omtalte Billedbogen uden Billeder. Jeg kjender den ikke — men dersom de sender mig noget, er det bedst, at jeg faaer Træpladerne med, for at jeg selv kan tegne det derpaa, hvorfor De kan give mig samme Vederlag som de Tegnere, De ellers benytter, med Fradrag af Forsendelsesomkostningerne. Vil De desforuden opgive mig Formaten, som helst maa være lidt stor, om De vil have Begyndelses Bogstaver, Tittelblad etc: Idet jeg hilser Dem venskabeligst undertegner jeg mig med Høiagtelse Deres V. Pedersen.«

Ogsaa her omtales Træplader til eventuelle ny Bestillinger.

Boghandler Reitzels Udgave af Eventyrene kom 1850, samtidig med, at Lorcks anden Udgave udkom i Leipzig, men paa B. G. Teubners Forlag. Begge disse Udgaver er forøgede med de sex Historier, og Billedernes Antal er steget fra 112 til 125.

I Leipzig kom 3. Udgave hos Teubner 1853; 2. danske Udg. udsendte Reitzel 1854. — Lorcks Handel med Reitzel blev desværre ordnet saaledes, at de Clichéer 3: galvaniske Affældinger

af de tyske Træsnit først toges, efter at Træsnittene var trykte i Leipzig og altsaa lidt slidte. Derfor er Billederne i den første danske Udgave ikke saa friske som i Lorcks tyske.

Efter Krigsaarene fremkom efterhaanden Andersens »Historier«, som han nu foretrækker at kalde disse Digtninge. Reitzel samlede den første illustrerede Række i et Bind med 55 Billeder af Vilh. Pedersen, skaarne i Træ af Ed. Kretzschmar. Noget forøget og med 75 Billeder udkom Historierne paa Tysk 1857 og nu paa L. Wiedemanns Forlag. Endelig samlede Reitzel alle af Vilh. Pedersen illustrerede Eventyr og Historier i en to Binds Udgave 1862-63. — I en Efterskrift til denne Udgave giver Digteren nærmere Oplysning om deres Motiver og om Stedet, hvor de enkelte Eventyr tryktes. Han omtaler paany flere af sine tyske Illustratorer og nævner ogsaa — saavel som i »Mit Livs Eventyr« — Vilh. Pedersens Andel i Arbejdet. — Traditionen fra Reitzels Forlag siger forresten, at Andersen ikke var rigtig fornøjet. Vilh. Pedersens Billeder fik efterhaanden for mange Venner, syntes han.

Kunstneren var forlængst søgt som Tegner til flere andre Forfattere og var gjennem Halvtredserne — ligesom H. C. Andersen — stadig Bidragyder til »Folkekalender for Danmark«. Denne Bogs Billeder blev skaarne i Træ herhjemme, særlig af et yngre Xylograf-Kompagniskab Henneberg & Rosenstand, og adskillige af disse Træsnit kommer igjen i Reitzels samlede Udgave. Pedersens Tegninger blev nu altid gjort paa Stokken. Han holdt sig frisk som Illustrator lige til sin tidlige Død 1859. Helbredelse for sine mange Aars Lidelser søgte han uden Held ved et Vinterophold i Italien 1856-57. — Efter hans Død skrev Fr. Paludan-

Müller en Nekrolog i »Illustreret Tidende«s første Aargang, hvori han skildrer Vilh. Pedersen som »en Mand med et anbefalende Ydre, en fri, rolig Holdning, og, naar han ikke altfor meget var trykket af Sygdom, fuld af Liv og Munterhed . . . han var yndet i Selskab, da han ved sin Indtrædelse altid medbragte noget Lysende og Oplivende og altid traf den rette Tone«. Overfor Spørgsmaalet, om Vilh. Pedersen var at betragte som Kunstner eller Dilettant, skriver Paludan-Müller: »Ikke blot var hans Naturbegavelse stor — thi om en saa levende Phantasi og et saa rigt Compositionstalent skal man søge længe — men han var virkelig i Besiddelse af denne aandige, uafsladlige Drift og Stræben, der kun lader sig forklare ved Idealets Tilstedeværelse i Sjælen. Ogsaa hans Talents Retning var fast og bestemt, og der fandt fra hans Side ingen Famlen Sted. Det var ikke, hvad man i Kunsten kalder det Ophøjede, men det Skønne og Idylliske, der mest tiltrak ham, og derhos stod det Lunefulde ham aabent i alle Retninger. Hvad ham fattedes, var saaledes hverken Aand eller ejendommeligt Talent, men, foruden tidlig planmæssig Uddannelse, den legemlige Kraft, der tilsteder uafbrudt og vedhængende Arbejden, for at gennemføre Værket i de mindste Enkeltheder . . .«

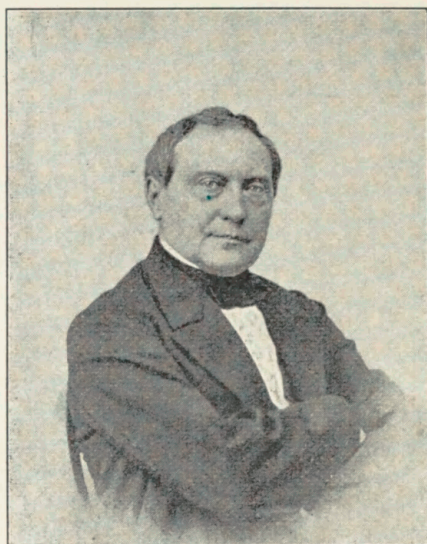
I »Ude og Hjemme«s 3. Aargang, August 1880, er for første Gang i Træsnit gjengivet en Række Prøver paa Vilh. Pedersens skønt behandlede Blyantstegninger og Forarbejder til Eventyr-Billeder. Heraf trykkes paany — med Gads Forlags Tilladelse — nogle Exempler. Artiklen, som var skrevet af Joh. Krohn, indeholdt et større Brev, som Wilh. Marstrand i 1845 sendte sin Elev Vilh. Pedersen. I dette anerkjender Marstrand hans Evner:

»... men jeg vil kun af mit inderste Hjærte bede Dem ikke at forsmaa de Raad og Advarsler, som jeg, for vor fælles Kjærligheds Skyld til Kunsten, kan og bør give Dem ikke alene som Deres personlige Ven, men som den, der tror at kunne vurdere Deres Kræfter i Kunstens Tjeneste . . . De har et umiskjendeligt Talent, og deres aandelige Del har Trang til at udtale sig igjennem det, saa De *kan* blive Kunstner . . .« — Skal det endelig forsøges at finde den Mand, der foreslog Vilh. Pedersen til H. C. Andersen, ligger det nærmest at gætte paa Marstrand.

Det blev kun et kortvarigt Levnetsløb, der forundtes Vilh. Pedersen, men indenfor den halve Snes Aar, han arbejdede, fik han sit Navn uløseligt knyttet til den Række danske Digtninger, som endnu er levende hos os selv og berømte over hele Verden. Ligesom H. C. Andersens Eventyrs og Historiers særlige og dybe Ynde er dansk i Oprindelse, saaledes er ogsaa Vilh. Pedersens Billeders skønneste Egenhed hel og fuld Danskhed i Natur, Væsen og Udtryksform.

Vilh. Pedersen: Forarbejde til Vignet i »Aarets Historie«.

Carl B. Lorck. 1814-1905.

Forlæggeren *Carl Berendt Lorck* er paa flere Maader karakteriseret ved de foran trykte Breve fra H. C. Andersen og Vilh. Pedersen. Linierne for hans lange og betydningsfulde Livsgjerning fortjener dog at trækkes op i en kort klarlæggende Omtale af hans Stilling som den virksomste — og som saadan anerkjendte — Foregangsmand for Udviklingen indenfor det tyske Boghaandværk i det nittende Aarhundredes anden Halvdel. — Lorck, som var født i Kjø-

benhavn 1814, fulgte, da han i 1833 blev Student, sin Slægning L. N. Hvidt's Raad og gik i Bogtrykkerlære hos Bianco Luno. Han interesserede sig alt som ung særlig for Arbejdet ved Bøgers Fremstilling og mente ogsaa, at Handelen med Bøger vilde passe ham. Luno erklærede ham 1836 for udlært Sætter, og den unge Haandværker rejste strax til Leipzig for at søge videre Udvikling hos Breitkopf & Härtel. Det er sælsomt nok, at han her lærte en anden ung Mand at kjende, nemlig den fra Schweiz stammende Boghandler J. J. Weber, og allerede blev dennes Kompagnon i 1837. Det unge Forlæggerfirma dyrkede især populære og illustrerede Bøger, men vovede sig dog til det stort anlagde Værk: Fr. Kugler's »Geschichte Friedrichs des Grossen« med Ad. Menzel's herlige Illustrationer. Bogen blev komplet 1842, og Lorck havde forestaaet Ordningen af Billedstof-

fet, hvortil Træsnittene for endel blev skaarne i Paris. I Tyskland var det moderne Træsnit, der stammede fra Englænderen Bewick, endnu ikke kommet rigtig i Væxt. Allerede her erfarede han, som senere med Vilh. Pedersens Billeder, at Kunstneren var meget utilfreds med den Behandling, hans smukke Illustrationer fik, skøndt Menzel selv altid gjorde sine Tegninger paa Stokken. Lorck opbevarede alle Menzels Breve med Korrekturen til de franske Xylografer og fik, som gammel Mand, disse Breve højt betalte ved Overdragelsen til det kgl. Kobberstik-Kabinet i Berlin. 1843 stiftede Firmaet »Illustrierte Zeitung«, og der blev atter stærk Brug for Lorcks tekniske Kundskaber. Dog, to Aar senere, i 1845, enedes de to Kompagnoner om at skilles, saaledes at Weber beholdt det opblomstrende Blad, og Lorck overtog Bogforlaget.

Som sin egen Mand udviklede han i høj Grad den populære Retning i Virksomheden, men glemte ikke at holde Vimplen tiltops; det mærkes i to Bogtitler som »Lorcks Hausbibliothek« og »Europa, Chronik der gebildeten Welt«. — Samtidig begyndte han den betydelige Række af Oversættelser efter dansk Litteratur fra J. M. Thieles Biografi af Thorvaldsen, Carl Bernhards Noveller, H. C. Ørsteds Skrifter, Oehlenschlägers Erindringer, Allens Danmarkshistorie o. s. v., til han endelig blev H. C. Andersens foretrukne Udgiver af de to Hovedværker, den samlede Udgave og den af Vilh. Pedersen illustrerede Eventyr-Samling. — Højest rimeligt er det, at Lorck har tabt ved Udgivelsen af et og andet, han overførte fra et dansk til et tysk Publikum, thi vel var f. Ex. Andersen meget yndet i Tyskland, men han fik ogsaa sine Arbejder udgivet af mange andre Boghandlere.

Selv erkjendte Lorck, at det købmandsmæssige ved Boghandelen ikke var hans Styrke, hans Interesse var fortrinsvis samlet om Arbejdet ved Fremstillingen, medens Udbytteresultatet som en Følge af heldige Forhold ikke af ham forfulgtes med særlig Energi.

Hvilken dristig og ideelt anlagt Forlægger Lorck var, erfares ved et Gjennemsyn af det Ugeblad »Nordischer Telegraph«, som han begyndte Oktober 1848 og opretholdt til Juli 1850. Midt under det holstenske Oprør og den derfra stammende Krig mod Danmark optog han dette vanskelige Arbejde, hvis Hovedopgave var at oplyse det dannede tyske Publikum om det rette Sammenhæng i Danmarks Stilling overfor Hertugdømmerne. I videre Forstand beskæftiger hans nobelt tilrettede Blad sig med finske og islandske, hollandske og flamske Forhold overfor det store stammebeslægtede Tyskland. De danske Forhold maatte være Hovedsagen, og redigere maatte Lorck med Forsigtighed og Klogskab. Det er derfor ikke alene politiske og rent aktuelle Emner, Bladet behandler. Det har ogsaa et stærkt litterært Tilsnit, gaar end ikke af Vejen for at bringe nordiske Digte i Oversættelse. Paa den Maade bliver Oehlen-schläger, Blicher, Chr. Winther og Carl Ploug Medarbejdere fra dansk Side. P. L. Møller er Bladets særlige litterære Kritiker, M. Goldschmidt skriver Rejsebrev, H. C. Andersen medvirker ogsaa. Medarbejdere finder Lorck ogsaa blandt ledende Mænd i Hertugdømmerne. —

Vi, der lærte Lorck at kjende langt senere i Livet, havde godt nok Rede paa disse pangermanske Ideer og Forhaabninger, der vedblivende optog ham. Hans rent danske Sind drømte stadig

om et forstaaende Samarbejde, en Brobygning aandelig talt mellem Norden og Tyskland.

Lorcks ret betydelige Forlag gav han efterhaanden fra sig til mere forretningsmæssigt indstillede Boghandlere i Leipzig. Selv gik han i stedse stigende Grad over til at beskæftige sig med Udarbejdelse af Lærebøger, »Die Herstellung von Druckwerken«, »Die Druckkunst und der Buchhandel von Leipzig« og »Handbuch der Buchdruckerkunst«. Han erhvervede et ældre, men noget vanrøgtet Bogtrykkeri og hævede det til ny Anseelse, men overdrog det nogle Aar efter til Drugulin, under hvilket Navn det endnu hører til Leipzigs bedste Trykkerier. Fra 1867-1877 udgav han »Annalen der Typographie«, et Fagblad, der nød megen Anseelse. — For den tyske Boghandels og Boghaandværks Foreninger var han en ivrigt arbejdende Fører. Det var hans Udholdenhed og Energi, der i Firserne førte til Sammenslutning mellem Boghandel og Boghaandværk under Navnet Centralverein og til Grundlæggelsen af Buchgewerbemuseet i Boghandlernes Hus i Leipzig, og det var atter ham, der bekæmpede Rejsningen af en Statue af Gutenberg i Leipzig, men i Stedet foreslog at opføre en stor Tilbygning til Museet: »Gutenberghalle«, hvori der var Plads til alle de samvirkende Foreningers Organisation og til skiftende Udstillinger. Han oplevede at se den store Bygning fuldendt i 1899. — Da han i 1905 døde, 91 Aar gammel, samlede alle Leipzigs Ledere af Bogarbejdets og Boghandelens Afdelinger til en stor Sørgefest i Gutenberg-Hallens Festsal, hvor en af hans yngre Medarbejdere skildrede hans virksomme og uegennyttige Liv.

Blandt sine gamle Landsmænd var han en kærkommen Gæst,

ikke mindst efter at han i sin Fødeby oplevede, at beslægtede Interesser var i Væxt. Han opsøgte os altid, naar han endnu i høje Alderdomsaar kom her til Byen. Da Forening for Boghaandværk var stiftet 1888, søgte han Ophavsmanden til dette Foretagende, fordi han — som han sagde — maatte se det Menneske, som aabenbart var et lignende stort Tossehoved, som han selv alle Dage havde været. — Vi naaede aldrig at opfylde hans Ønske om at sende en dansk Bogudstilling til Leipzig og fik desværre heller ikke realiseret vort Ønske om nogle Erintringer fra hans Haand til vort gamle Aarsskrift »Bogvennen«. — Direktøren for Leipziger-Akademiet kom herop 1899 og overtalte os til at laane ham en Serie af vore Bogbind til Udstilling. Det blev Anledningen til et Brev fra Lorck, hvoraf nogle Linier her meddeles: ». . . Med største Glæde, men ikke uden at være blevet lidt lang i Ansigtet, har jeg i Dag flygtig seet den storartede Udstilling af de danske Bogbinderes Arbejder i Kunstakademiet her. Med største Glæde, og som Dansk med Stolt-hed, over mine Landsmænds fortræffelige og saa højst smagfulde Frembringelser, navnlig med Interesse for den virkelig kunstrige Maade, hvorpaa den ny Bane, som her har givet Anledning til saa mange utaalelige Smagløsheder, er betraadt. — Med et langt Ansigt over, at Udstillingen ei har fundet Plads i Buchgewerbemuseet, dog det lange Ansigt maatte vige for Glæden . . .«

Carl B. Lorcks Navn er i sikre Træk indskrevet i Boghaandværkets Annaler. I den Sammenhæng, hvori vi her har omtalt ham, er Navnet særlig knyttet til et af hans Foretagender, som han med Omhu gennemførte til Gavn og Ære for dansk Digtning og Illustrationskunst.